

***ENGEL TÜRLERİ VE
TANILAMA SÜREÇLERİ,
ÖZEL GEREKSİNİMLİ
ÖĞRENCİLERİN GELİŞİM
ÖZELLİKLERİ VE EĞİTİM
OLANAKLARI***

VELİ BİLGİLENDİRME KİTAPÇIĞI

ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREY VE ÖZEL EĞİTİM

Özel gereksinimli birey; hastalık, kaza, sendrom gibi çeşitli nedenlerle, bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından, akranları ile beklenen düzeyde farklılıklar gösteren bireydir.

Özel gereksinimli birey;
normal gelişim gösteren akranlarından

- 1) zihinsel özellikleri,
- 2) duyuşsal becerileri,
- 3) iletişim becerileri,
- 4) davranışsal ve duyuşsal gelişim özellikleri ve
- 5) fiziksel özellikleri açısından farklı olan bireydir.

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitime "özel eğitim" denir. Özel eğitim, özel gereksinimi olan bireylerin bağımsız yaşama olasılığını en üst düzeye çıkarmayı hedefleyen bireysel olarak planlanan, sistematik olarak uygulanan ve dikkatli bir biçimde değerlendirilen öğretim hizmetlerinin bütünüdür.

TANI TÜRLERİ

- Zihinsel Yetersizlik (Hafif, Orta ve Ağır Düzey)
- Yaygın Gelişimsel Bozukluklar (Otizm Spektrum Bozukluğu-Hafif, Orta ve Ağır Düzey)
- Bedensel Yetersizlik
- Serabral Palsi
- Özel Öğrenme Güçlüğü Görme Yetersizliği (Az Gören, Total Görme Yetersizliği)
- İşitme Yetersizliği (Az İşiten, Total İşitme Yetersizliği)
- Dil ve Konuşma Güçlüğü
- Süregelen Hastalıklar
- Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu
- Özel Yetenekli Birey

ENGEL TÜRLERİ

1. ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ

Özel Öğrenme Güçlüğü, bir çocuğun zekası normal ya da normalin üstünde olmasına rağmen, dinleme, düşünme, anlama, kendini ifade etme, okuma- yazma veya matematik becerilerinden bir ya da birkaçında yaşıtlarına ve zekasına oranla düşük başarı göstermesidir. Okuma Bozukluğu, Yazılı Anlatım Bozukluğu, Matematik Bozukluğu alt gruplarını içerir.

Özel öğrenme güçlüğü:

- Doğustandır.
- Görme işitme sorununa bağlı değildir.
- Zeka sorununa bağlı değildir.
- Eğitimdeki aksamalar, sık okul değişikliği gibi nedenlere bağlı değildir.
- Beyindeki bazı farklılıklar nedeniyle öğrenme süreçlerinden bir ya da birkaçında aksama olur.
- Her çocuğun iyi olduğu ya da zorlandığı alanlar farklıdır.
- Her çocuk kendine özgüdür.

Özel Öğrenme Güçlüğü tanısı olan çocukların aileleri neler yapabilir?

- Çocuğun unutmamasını ortadan kaldırmak için evde ve okulda sık tekrara yer verilmelidir.
- Davranış değişikliği konusunda kararlı olunmalı, çocuğun kişiliği değil problemleri davranış eleştirilmelidir.
- Çocuğun kendini ifade edebilmesi için, öz güven duygusunu geliştirebilmesi için arkadaş edinmesine ve grup çalışmalarına katılmasına çalışılmalıdır.
- Öğrenme güçlüğü olan çocuğun herhangi bir faaliyete girişmeden önce düşünmesini sağlanarak neden-sonuç kurma becerisi geliştirilmelidir.
- Öğrenme güçlüğü olan çocukların eğitimi için belirlenen hedeflere ulaşımı uzun bir süreç gerektirdiğinden aileler ve öğretmenler sabırlı olmalıdır.
- Yetenek ve ilgileri keşfedilerek bunların geliştirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.
- Aşırı hareketli ve dikkati dağınık olan çocuğun öğrenmesine engel olabilecek uyaranlar azaltılmalıdır.
- Çocuklar başarısızlık duygusu içinde oldukları için onlara evde yapabilecekleri işler için sorumluluklar verilmeli, yerine getirdikleri sorumluluklardan sonra pekiştirici (sevdiği bir şey alma, övgü gibi) verilmelidir.
- Çocuğun dikkatinin dağınık olacağı unutulmamalı, dikkat geliştirici egzersizler yaptırılmalıdır.(Kitap okuma, çeşitli şekillerin devamını boyama, sayıları birleştirerek resim oluşturma, birbirine benzeyen iki resimde farklılığı bulma, labirent oyunları, yap-boz yapma, su doku, bulmaca çözme)

2. ZİHİNSEL YETERSİZLİK

Zihinsel yetersizlik, hem zihinsel işlevde bulunma hem de pek çok günlük kavramsal, sosyal ve pratik becerileri içeren uyumsal davranışlarda önemli ölçüde sınırlılıklarla tarif edilen ve 18 yaşından önce ortaya çıkan bir yetersizliktir.

Hafif düzeyde zihinsel yetersizlik

Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetlerine sınırlı düzeyde ihtiyaç duyan bireyi ifade etmektedir.

Bireyin, temel okuma yazma ve sayma becerilerini kazanmasında ortaya çıkan gecikme durumudur.

Hafif Düzey Zihinsel Yetersizlik tanısı olan çocukların aileleri neler yapabilir?

- Çocuktan yapabileceğinden fazlası beklenmemelidir.
- Çocuğun gelişimine yönelik hedeflerin gerçekçi olup olmadığı ile ilgili olarak uzmanlarla işbirliği yapılmalıdır.
- Çocuk zeka, akademik başarı, sosyal uyum yönünden yaşlılarından daha yavaş olduğu için dışlanmamalı ve kıyaslanmamalıdır.
- Çocuğun sosyal ilişkileri açısından arkadaş edinmesine fırsat tanıyıcı ortamlarda bulunmasına özen gösterilmelidir.
- Çocuğun okuldaki eğitim çalışmalarının evde desteklenmesi yönelik tedbirler alınmalı ve kararlı olunmalıdır.
- Çocuğun kendine olan güveninin arttırması için evde yapabileceği görevler verilmelidir.

Orta Düzeyde Zihinsel Yetersizlik:

Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine yoğun şekilde ihtiyaç duyan bireyi ifade etmektedir. Bireyin gecikmeli bir konuşma ve dil gelişimi, sosyal duygusal ve davranış problemleri ile temel okuma yazma ve sayma becerilerinin kazanılmasında ortaya çıkan gecikme durumudur.

Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizlik:

Ağır Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki eksiklikleri nedeniyle öz bakım becerilerinin öğretimi de dahil olmak üzere yaşam boyu süren, yaşamın her alanında tutarlı ve yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi ifade etmektedir.

Bireyin ciddi şekilde konuşma ve dil gelişimi güçlüğü, sosyal, duygusal veya davranış problemleri ile temel özbakım becerilerini öğrenmesinde ortaya çıkan gecikme durumudur.

Çok Ağır Düzeyde Zihinsel Yetersizlik:

Ciddi biçimde zihinsel ve birden fazla yetersizlik nedeniyle bireyin eğitim-öğretim hizmetlerinden yararlanamama durumudur. Devamlı yardıma ve bakıma ihtiyaç duyarlar.

Orta ve Ağır Düzey Zihinsel Yetersizlik tanısı olan çocukların aileleri neler yapabilir?

- Çocuğun var olan performansını en iyi düzeye getirebilmek için gerekli destek verilmelidir.
- Öğretimde çocuğun yaparak yaşayarak öğrenmesine fırsat verilmelidir.
- Çocuğun günlük yaşantıda kendisine yetecek kadar temel beceri ve alışkanlıkların kazandırılması konusunda destek olunmalıdır.
- Aşırı koruyucu tutumlarla çocuğun bağımsızlığının engellenmesine, kötüye kullanılmasına ve istismar edilmesine karşı önleyici tedbirlerin alınmasına çalışılmalıdır.
- Çocuğun toplumla etkileşmesine ve değişik yaşantılarda bulunmasına destek olunmalıdır.

3. OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU

Otizm spektrum bozukluğu, ya da kısa adıyla OSB, bir bireyin beyninin gelişiminde başkalarını nasıl algıladığını ve onlarla nasıl sosyalleştiğini etkileyen, bu sebeple de sosyal etkileşim ve iletişimde sorunlara neden olan bir tıbbi durumdur. Otizm spektrum bozukluğu çocukluk döneminin başında gelişim gösterir ve nihayetinde bireyin toplum içinde, örneğin sosyal hayatta, okulda, ya da çalışma hayatında sorunlarla karşılaşmasına neden olur.

Doğumdan sonraki ilk yıl içinde otizm belirtileri ortaya çıkar. Daha nadir vakalarda ise ilk sene boyunca çocukta normal gelişim devam eder ve daha sonra otizm belirtilerinin ortaya çıkmasıyla birlikte çocuklar, 18 ila 24 ay arasında bir gerileme döneminden geçer.

Otizm spektrum bozukluğuna işaret edebilecek spesifik belirtiler:

- Çevredekilerle göz teması kurmamak ya da nadiren kurmak.
- İsmi söylendiğinde tepki vermemek ve işitmiyor gibi durmak.
- Yaşıtlarıyla ya da oyuncaklarla oynanan oyunlara kayıtsız kalmak veya nasıl oynanacağını bilmemek.
- Konuşma ve dil gelişimde gecikmeler ve gerilik, duyguları ifade etmekte sorunlar yaşamak.
- Elleri kanat çırpma gibi çırpma, sallanma gibi tekrarlayan olağandışı fiziksel hareketler yapmak.
- İçinde bulunduğu durumu fark etmeksizin belli kelimeleri ya da sesleri sürekli tekrarlamak.
- Gözleri belli noktaya takılı kalmak, yüzlerin ve cisimlerin genelde odaklanmayan noktalarına uzun süre odaklanmak.
- Eşyaları ve cisimleri sürekli döndürmek ya da sıraya koymak gibi yineleyici davranışlar yapmak.
- Günlük hayatta yeniliklere aşırı tepkiler verebilmek ve günlük rutinin bozulmasına aşırı direnç göstermek.
- Ses, koku, dokunma gibi belirli duyu uyaranlara aşırı tepki vermek ya da hiç vermemek.

Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı olan çocukların aileleri neler yapabilir?

- Çocuğun ev ortamı iyi değerlendirilmeli ve aileler ev koşullarındaki fırsatları çocuğun eğitiminde nasıl değerlendirecekleri konusunda rehberlik hizmetlerinden yararlandırılmalıdır.
- Kavram ve becerilerin öğretiminde basitten karmaşığa yol izlenmelidir.
- Öğretilen bilgilerin günlük yaşama taşınması sağlanmalıdır.
- Başarıları ödüllendirilmelidir.
- Çocuğun sosyal ortamlarda bulunmasına ve aktif rol almasına yardımcı olunmalıdır.
- Çocuğun davranışları ve davranışlarındaki değişimin takibi titizlikle yapılmalıdır.
- Çocuğun sosyal ilişkileri açısından arkadaş edinmesine fırsat tanıyıcı ortamlarda bulunmasına özen gösterilmelidir.

4. DİL VE KONUŞMA GÜÇLÜğÜ

Konuşmanın akışında, ritminde, tizliğinde, vurgularında, ses birimlerinin çıkarılışında, artikülasyonunda, anlamında bozukluğu bulunan bireydir.

Dil ve konuşma güçlüğü; bireyler arası sözel iletişimde herhangi bir nedenle ve herhangi bir boyutta ortaya çıkan aksaklık ve düzensizliktir.

Nasıl Fark Edilir?

- o Sesleri atarlar ya da düşürürler. Örneğin; “kapı” yerine “apı”
- o Kelimenin yanına aynı sesi ya da farklı bir sesi ekleyip çıkarabilirler. Örneğin; “saat” yerine “sahat”
- o Kelime içindeki bir sesi farklı bir ses ekleyerek çıkartarak söyleyebilirler. Örneğin; “araba” yerine “ayaba”
- o Sesleri uzatabilirler. Örneği; “a-a-a-amca”
- o Kelime ve heceleri tekrar edebilirler. Örneğin; “o-ol-maz”
- o Konuşurken istenmeyen jest ve mimikleri kullanabilirler.
- o Kelimeleri değişik şekilde vurgulayabilirler.
- o Konuşmaları kısıtlı ve sözcük dağarcıkları sınırlı olabilir.
- o İsteklerini ve duygularını nesnelere vurarak, çarparak gösterebilirler.
- o Konuşma sesi gür ya da zayıf çıkabilir.
- o Ses tonları farklı olabilir.
- o İsteklerini anlatmak yerine jest, mimik ya da başka türlü işaretleri kullanabilirler.
- o Konuşma sesi tiz ya da pes çıkabilir.

Dil ve Konuşma Güçlüğü tanısı olan çocukların aileleri neler yapabilir?

- Çocuğa karşı sabırlı olunmalıdır. Konuşmasındaki bir problem olaya dönüştürülmemelidir.
- Doğru çıkarılışı öğretilen bir sesin pekiştirilmesi önemlidir.(aferin, bravo gibi)
- Çocuğa ev içinde kendini ifade etmesine ve konuşmasına fırsat verilmelidir.
- Dil ve konuşma güçlüğü olan çocukta, doğru ses algılamadaki bozukluk nedeniyle eklemleme bozukluğu görülebilir.(Eklemleme bozukluğunda sıkça değiştirilen harfler 'r' 's' 'k' 't' dir.) Bu nedenle çocuk, sözlü ve yazılı anlatım becerilerinde problem yaşayabilir. Dolayısıyla çocuğa karşı anlayışlı olunmalıdır.
- Çocuğun nasıl söylediğinden çok ne söylediğine odaklanılmalıdır.
- Çocuğun sosyal ilişkileri açısından arkadaş edinmesine fırsat tanıyıcı ortamlarda bulunmasına özen gösterilmelidir.
- Çocukla konuşurken basit ve kurallı cümleler kullanılmalıdır.
- Çocukta duygusal açıdan çatışma ya da gerilim yaratan durumlar gözlenmeli, mümkün olduğunda bunlardan uzak durulmalıdır.
- Konuşmaya başlamadan önce derin nefes almasını söylemek, onun takıldığı yerleri tamamlamak, çocuğa zarar veren davranış ve tutumlardır. Çünkü çocuğun cümle içine eklemek istediği sözcük farklı bir sözcük olabilir ve onun söylemek istediğini sizin söylediğiniz şey karşılamayabilir.
- Kekeleme problemi olan çocuk problemi ile ilgili olumsuz duygu yaşayabilir. Bu konuda konuşmak isterse onunla konuşulmalıdır. Konuşmada çocuğun durumunun farkında olduğu, çocuğun olduğu gibi kabul edildiği mesajı verilmelidir.
- Çocuk konuşmaya zorlanmamalıdır.

5. GÖRME YETERSİZLİĞİ

Gerekli tüm düzeltmelerden sonra iyi gören gözündeki görme keskinliği 20/200 ya da daha az ve görme alanı 20 dereceden az olan kişilere kör, görme keskinliği 20/70 ile 20/200 arasında olan kişilere az gören denilmektedir.

Eğitsel açıdan kör, eğitimde dokunsal ve işitsel materyallere ihtiyaç duyan kişidir. Bu tanım ilk olarak okumayı akla getirmektedir. Eğitsel açıdan kör olarak tanımlanan birey, okuma için kabartma alfabe ya da konuşan kitaplara ihtiyaç duyar. Görme duyusunu öğrenme amacıyla kullanamaz. Eğitsel açıdan az gören, görme duyusunu öğrenme amacıyla kullanabilen kişidir. Az gören bireyler görme potansiyellerini en üst düzeyde kullanabilmek için gözlük, büyüteç gibi araç gereçlerle, büyük puntolu yazı, aydınlatma, zıtlık gibi materyal ve çevre düzenlemelerine gerek duyarlar.

Sınıflandırma Düzeyi	Görme Düzeyi	Yetersizlikten Etkilenme Derecesi
Normal Az görme Kör	Normal görme Normale yakın görme Orta Düşük Çok düşük Köre yakın	Özel araçlar olmadan görevleri yerine getiremez. Özel araçlarla görevleri normale yakın düzeyde yapabilir. Görmeyle ilgili görevleri özel araçlar yardımıyla yapabilir. Ayrıntılı görme gerektiren işlerde güçlük yaşar. Çoğunu yerine getiremez.
	Kör	Çevreden bilgi almak için diğer duylara dayanır. Hiç görme yoktur. Tamamıyla diğer duylara dayanır.

Görme Yetersizliği tanısı olan çocukların aileleri neler yapabilir?

- Çocuğa bir beceri, ona sözel olarak açıklanarak ve birlikte yapılarak kazandırılmalıdır. Ayrıca çocuk yetişkini dinlerken bir yandan da dokunsal algısı aracılığı ile nesnelere dokunmak isteyecektir. Bu konuda çocuğa destek olunmalıdır.
- Yerleri bilinen eşyaların ev içinde yapılan her türlü değişiklikte çocuğu gezdirerek ev içindeki değişikliği fark etmesi sağlanmalıdır.
- Uzmanlarla ve öğretmenlerle işbirliği yapılmalıdır.
- Çocuğun sosyal ilişkileri açısından arkadaş edinmesine fırsat tanıyıcı ortamlarda bulunmasına özen gösterilmelidir.

6. İŞİTME YETERSİZLİĞİ

İşitme Yetersizliği: İşitme duyarlılığının kısmen veya tamamen yetersizliğinden dolayı konuşmayı edinmede, dili kullanmada ve iletişimde güçlük nedeniyle bireyin eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde etkilenmesi durumudur.

İşitme Kaybı: İşitme testi sonucunda belli bir bireyin aldığı sonuçlar, kabul edilen normal işitme değerlerinden, belirli derecede farklı olduğunda, işitme kaybı ortaya çıkmaktadır.

İşitme Engeli: İşitme duyarlılığının kişinin gelişim, uyum-özellikle iletişimdeki görevleri yeterince yerine getiremeyişinden ortaya çıkan duruma İşitme Engeli denmektedir.

İşitmeyen Birey: İşitme kaybının, bir işitme cihazı ile ya da cihazsız, yalnız işitme yoluyla ana diline ilişkin bilgileri başarılı bir biçimde işlemlemesini önemli derecede engellediği bireydir.

Ağır İşiten Birey: Genellikle bir işitme cihazının da yardımı ile işitme yoluyla dilsel bilgileri başarılı bir biçimde işlemleyebilmesine olanak verecek derecede işitme kalıntısı bulunan bireydir.

İşitme Engelliler: İşitme engelinden dolayı özel eğitime ihtiyacı olan bireylerdir.

Ailede Nasıl Fark Edilir?

- 1-) Şiddetli seslere irkilmiyorsa, ağlamıyorsa
- 2-) 6-12 aylık süreçte hiç konuşma sesi çıkarmadıysa
- 3-) 4 - 5 aylık süreçte anne sesini duyduğunda ona doğru bakmıyorsa
- 4-) Bir yaşında müziğe ve çeşitli eslere tepki vermiyorsa
- 5-) Bebeğinizde işitme problemi olduğu şüphenez varsa mutlaka bir uzmana başvurmalısınız. Erken teşhis dil gelişimi için son derece önemlidir.

İşitme Yetersizliği tanısı olan çocukların aileleri neler yapabilir?

- İşitme yetersizliği olan çocuğa konuşma becerisinin öğretimi için günlük doğal ortamlardan yararlanılmalı, en kolay ve kalıcı öğrenmenin yaşantılar aracılığıyla olduğu unutulmamalıdır.
- Çocuğu konuşması için zorlamak yerine konuşmaya ihtiyaç duyacağı ortamların oluşturulmasına özen gösterilmelidir.
- Uzmanlarla ve öğretmenlerle işbirliği yapılmalıdır.
- Ergenliğe geçişte işitme yetersizliği olan gençte, yetersizliğinden dolayı işiten akranlarıyla arkadaş edinmede güçlükler, cihazı kullanmada isteksizler görülebilir. Bu sorunların, kurulacak yakın ve içten iletişim sayesinde giderilebileceği unutulmamalıdır.
- Çocuğun sosyal ilişkileri açısından arkadaş edinmesine fırsat tanıyıcı ortamlarda bulunmasına özen gösterilmelidir.

7. BEDENSEL YETERSİZLİK

Doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası dönemde herhangi bir nedene bağlı olarak iskelet (kemik), kas ve sinir sistemindeki bozukluklar sonucu, bedensel yetenekleri kısıtlanmış veya bedensel yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybeden, toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük yaşamdaki gereksinimlerini karşılamada güçlükler çeken, bu nedenlerle korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişiye bedensel yetersizliği olan birey; buna yol açan durumlara ise bedensel yetersizlik denir.

Nasıl Fark Edilir?

- Bağımsız hareket edebilme becerileri, devinimsel koordinasyonları sınırlı olabilir.
- Hareketten çekinir, pasif kalmayı tercih edebilirler.
- Sıklıkla yorgunluktan şikayet edebilirler.
- Denge bozuklukları görülebilir.
- Yürüme tarzlarında farklılıklar olabilir.
- Kol, bacak ve eklem ağrılarında şikayet edebilirler.
- İnce – kaba motor becerileri birbirini desteklemeyebilir, farklılık gösterebilir.

Bedensel Yetersizlik tanısı olan çocukların aileleri neler yapabilir?

- Doğru tanının zamanında konması, gerekenlerin geç kalınmadan yapılması, çocuğun durumunun izin verdiği en üst düzeye ulaşması için ön şarttır. Dolayısıyla eğitim ve rehabilitasyon çalışmalarının aksatılmadan yürütülmesi için gerekli özen gösterilmelidir.
- Bedensel yetersizliğine bağlı olarak yürüyemeyen bir çocuk, çevreyle iletişimde duygusal açıdan sinirli olabilmekte ya da içine kapanabilmektedir. Dolayısıyla çocuğun çevreyle iletişimine özen gösterilmelidir. Bu nedenle olabildiğince çevreyi çocuğun ayağına getirmek (Örneğin; oyuncacı tutmasa da ona oyuncacı göstermek, sesini dinletmek, gözüyle takip etmesini sağlamak gibi) çocuğun gelişimine olumlu katkılar sağlayacaktır.

- Bazı çocuklar ortez ve protez kullanmak zorunda kalmaktadır. Ortez ve protez kullanımını konusunda çocuğun doktoru tarafından gerekli önlemler alınmalı ve çocuğun bunlara alışma süresinde aile bireyleri aktif rol oynamalıdır.
- Çocuğun sosyal ilişkileri açısından arkadaş edinmesine fırsat tanıyıcı ortamlarda bulunmasına özen gösterilmelidir.

8. DİKKAT EKSİKLİĞİ VE HİPERAKTİVİTE BOZUKLUĞU

DEHB; aşırı hareketlilik, dikkat eksikliği ve dürtüsellik olarak isimlendirilen üç temel belirti kümesinden oluşan nörogelişimsel bir bozukluktur.

DİKKAT: DEHB, çocuğun bilerek yaptığı bir davranış sorunu değildir, tıbbi bir tanıdır.

Dikkat Eksikliği

1.	Çoğu zaman ayrıntılara dikkat edemez ya da okul ödevlerinde, işlerinde ya da diğer etkinliklerinde dikkatsizce hatalar yapar.
2.	Çoğu zaman üzerine aldığı görevlerde ya da yaptığı etkinliklerde dikkati dağınık.
3.	Doğrudan kendisine konuşulduğunda çoğu zaman dinlemiyormuş gibi görünür.
4.	Çoğu zaman yönergelere uyamaz ve okul ödevlerini, ufak tefek işleri ya da işyerindeki görevlerini tamamlayamaz (Kendisinden isteneni anlamamaya bağlı değildir.).
5.	Çoğu zaman üzerine aldığı görevleri ve etkinlikleri düzenlemekte ve planlamakta zorluk çeker.
6.	Çoğu zaman sürekli kafa çalıştırmayı gerektiren görevlerden kaçınır, bunları sevmez ya da bunlarda yer almaya karşı isteksizdir.
7.	Çoğu zaman üzerine aldığı görevler ya da etkinlikler için gerekli olan şeyleri kaybeder (Örneğin oyuncaklar, okul ödevleri, kalemler, kitaplar ya da araç-gereçleri.)
8.	Çoğu zaman dikkati dış uyaranlarla kolaylıkla dağınık.
9.	Günlük etkinliklerde çoğu zaman unutkanlıktır.

Hiperaktivite/Dürtüsellik

10.	Çoğu zaman elleri, ayakları kıpır kıpırdır ya da oturduğu yerde kıpırdanıp durur.
11.	Çoğu zaman sınıfta ya da oturması beklenen diğer durumlarda oturduğu yerden kalkar ve dolaşır.
12.	Çoğu zaman uygunsuz olan durumlarda koşuşturup durur ya da tırmanır (Ergenlerde sadece kendisinin algıladığı huzursuzluk duyguları olmayabilir.).
13.	Çoğu zaman sakin bir biçimde, boş zamanları geçirme ya da oyun oynama zorluğu vardır.
14.	Çoğu zaman hareket hâindedir ya da bir motor tarafından idare ediliyormuş gibi davranır.
15.	Çoğu zaman çok konuşur.
16.	Çoğu zaman sorulan soru tamamlanmadan önce cevabını yapıştırır.
17.	Çoğu zaman sırasını bekleme güçlüğü vardır.
18.	Çoğu zaman başkalarının sözünü keser ya da yaptıklarının arasına girer. (Örneğin başkalarının oyunlarına ya da konuşmalarına burnunu sokar)

Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu tanısı olan çocukların aileleri neler yapabilir?

- Çocuğunuzu tembel ya da başarısız olarak görmeyin.
- Çocuğunuz bazen bir beceriyi kolaylıkla yaparken diğer gün yapamayabilir. Bu beklenen bir durumdur. Bundan dolayı endişelenmeyin.
- Çocuğunuzla birlikte eğlenceli vakit geçirmenin önemini unutmayın.
- Çocuğu dinlemek için zaman ayırın, karşılıklı konuşun.
- Çocuğunuzun zayıf yönlerine değil, güçlü yönlerine odaklanın.
- Okul ile sürekli iş birliği içinde olun. -Evde çocuk için kendini güvende ve rahat hissedebileceği özel bir yer oluşturun.
- Odasında dikkatini dağıtacak nesnelere ve televizyon bulunmamalı, bilgisayar masasının üstünde olamamalı, çalışma masası sade olmalı.
- Çocuğun sosyal ilişkileri açısından arkadaş edinmesine fırsat tanıyıcı ortamlarda bulunmasına özen gösterilmelidir.

9. SÜREGELEN HASTALIKLAR

Süreğen hastalıklar uzun süreli hastalıklar olarak da adlandırılmaktadır ve uzun süreli hastalığı olan çocuklara aşağıdaki hastalık gruplarına göre tedavi ve eğitim uygulanmaktadır:

- Kan hastalıkları (Hemofili, orak hücre anemisi vb.)
- Kronik romatizmal hastalıklar
- Konjenital kalp hastalıkları
- Metabolik hastalıklar (şeker hastalığı vb.)
- Kronik enfeksiyonlar (Tbc, Lepra vb.)
- Kronik kalp iskelet sistemi hastalıkları
- Kronik nörolojik hastalıklar (epilepsi vb.)
- Kronik böbrek hastalıkları
- Kronik akciğer hastalıkları
- Genetik geçişli hastalıklar
- Kanser
- Alerjik hastalıklar

Süreğen Hastalığı olan bir çocuğun eğitim alabilmesi için öncelikle eğitsel ve tıbbi tanılmasının yapılması gerekmektedir. Eğitsel Tanılama Rehberlik ve Araştırma Merkezleri tarafından; Tıbbi Tanılama ise hastaneler tarafından yapılmaktadır. Süreğen Hastalığı tanısı olan bir çocuk hastaneden alacağı uygun bir raporla evde eğitim hizmetinden yararlanabilir.

Süreğelen Hastalık tanısı olan çocukların aileleri neler yapabilir?

- Çocuğunun süreğen hastalığı olduğunu öğrenen aile bir an önce durumu kabullenip tedavi sürecinin başlaması için gerekli adımları atmalıdır.
- Süreğen hastalıkların tedavisi de uzun sürelidir. Bu yüzden ailenin tedavi sürecinde sabırlı olması gereklidir.
- Süreğen hastalığı olan eğer bebekse anne hastanede yanında kalmalıdır.
- Tedavi sürecince yaşanabilecek olumsuzlukların oluşturacağı duygular çocuğa yansıtılmamalıdır.
- Çocuğun eğitim-öğretim yaşamının aksamaması için gerekli önlemlerin alınması için uzmanlarla iş birliği yapılmalıdır.
- Süreğen hastalığı olan bir öğrencinin en önemli sorunlarından birisi okul devamsızlığıdır. Çocukta böyle bir durum hakkında bilgi alınır alınmaz çocuğun eğitim hizmetlerinden yararlanabilmesi için sınıf öğretmeni ve okul yönetimi gerekli girişimlere başlamalıdır.
- Hasta öğrenci ile okul yönetimi, öğretmenleri ve arkadaşları iletişimi kesmemeli. Onun hala daha o sınıfın parçası olduğunu, onun sınıfa dönmesini beklediklerini ona hissettirmelidirler.
- Öğrenci okulu ile ilgili haberlerden mahrum bırakılmamalı. Okul ile ilgili bilgileri sınıf arkadaşları öğrenciye sıra ile ulaştırabilirler.

- Bu çocuklar her zaman yüksek bir moral seviyesine sahip olmaları gerekir. Onlara yapacağınız küçük bir güzellik ya da onları sevindirme, uygulana tedaviden daha etkili olacaktır.
- Anne-baba ve uzmanlarla iş birliği içinde olunmalıdır.
- Çocuğun evde eğitimi için gerekli plan yapılmalı, yapılacak plan çocuğun düzeyine uygun olmalı, çocuk ihmal edilmemeli, eğitimi için imkanlar sağlanmalıdır. Aile, öğretmenler ve doktorlar sürekli iş birliği içinde olmalıdır.
- Çocuğun başarıları ödüllendirilmelidir.
- Çocuğun mümkün olduğunca sosyal yönden kendisini geliştirmesi sağlanmalıdır.
- Çocuğun gelişimi sürekli takip edilmeli, yetenekli olduğu konularda kendisini geliştirmesine fırsat verilmelidir.

10. ÖZEL YETENEKLİ BİREY

Özel yetenekli çocuklar, yeteneklerini geliştirmek için özel eğitim ve faaliyetlere ihtiyaç duyan çocuklardır.

Özel Yetenekli Çocukların Özellikleri Nelerdir?

Özel yetenekli çocukların bir ya da birden çok alanda daha hızlı gelişim gösterdikleri ve bu çocukların bazı ortak özellikler taşıdıkları ileri sürülmektedir.

- Bebeklikte olağandışı ataklık
- Uzun dikkat süresi
- Geniş hayal ve imgeleme gücü
- Uykuya daha az ihtiyaç duyma, enerjik olma
- Gelişimsel dönüm noktalarında daha hızlı ilerleme
- Keskin gözlem yapma
- Aşırı merak duyma
- Güçlü bellek
- Erken ve olağan üstü dil gelişimi
- Hızlı öğrenme yeteneği
- Aşırı duyarlılık
- Akıl yürütme ve problem çözme becerisi
- Mükemmeliyetçilik
- Sayılar, bulmacalar ve yap-bozlar ile oyun becerisini geliştirme
- Kitaplara aşırı ilgi duyma
- Soru sorma
- İlgi alanının oldukça geniş olması
- Gelişmiş mizah duygusu

- Eleştirel düşünebilme
- İcatlar yapabilme
- Aynı anda birkaç işi yapabilme, yoğunlaşabilme
- Yaratıcılık
- En az bir yetenek alanında yaşlılarının üstünde performans gösterme
- Dili etkin kullanma
- Merak ve bazı konulara yoğun ilgi gösterme
- Çabuk öğrenme
- Güçlü bellek
- Yüksek düzeyde duyarlı olma
- Özgün ifade biçimlerine sahip olma
- Yeni ve zor deneyimleri tercih etme
- Kendisinden büyüklerle arkadaşlık yapma
- Yeni durumlara çabuk uyum sağlama
- Okumaya düşkün olma

Özel Yetenekli olan çocukların aileleri neler yapabilir?

- Çocuğun özel yetenekli olduğu belirlendiğinde çocuk bundan haberdar edilmemelidir. Çocuk bu özelliğinden dolayı kardeşleri ve sınıf arkadaşlarıyla kıyaslanmamalı, kıyaslama yapıyorsa da bu çocuğa yansıtılmamalıdır.
- Çocuğun kardeşi varsa kardeşine davranıldığı gibi ona da öyle davranılmalıdır. Yetenekli olmasından dolayı her işi kendisi yapar gözüyle bakılmamalıdır.
- Çocuğun olası duygusal problemleri için bir uzmanla her zaman diyalog içinde bulunmak gerekir.
- Çocuk üstün yetenekli olsa bile anne-baba olarak çocuğa karşı asla mükemmeliyetçi bir tutum sergilenmemelidir.
- Çocuğun sosyal ilişkileri açısından arkadaş edinmesine fırsat tanıyıcı ortamlarda bulunmasına özen gösterilmelidir.

TANILAMA SÜRECİ

EĞİTSEL TANI
(REHBERLİK VE
ARAŞTIRMA
MERKEZLERİ)

TIBBİ TANI
(HASTANELER)

Özel gereksinimli bireyin, Özel Eğitim hizmetlerinden faydalanabilmesi için tanılmasının yapılması gerekmektedir.

TANI TÜRÜ	TANILAMA
Zihinsel Yetersizlik	Eğitsel Tanı
Yaygın Gelişimsel Bozukluklar	Eğitsel Tanı+Tıbbi Tanı
Bedensel Yetersizlik	Eğitsel Tanı+Tıbbi Tanı
Serabral Palsi	Eğitsel Tanı+Tıbbi Tanı
Özel Öğrenme Güçlüğü	Eğitsel Tanı+Tıbbi Tanı
Görme Yetersizliği	Eğitsel Tanı+Tıbbi Tanı
İşitme Yetersizliği	Eğitsel Tanı+Tıbbi Tanı
Dil ve Konuşma Güçlüğü	Eğitsel Tanı+Tıbbi Tanı
Süregelen Hastalıklar	Eğitsel Tanı+Tıbbi Tanı
Üstün Yetenekli Birey	Eğitsel Tanı

Yapılan eğitsel değerlendirme sonucu bireyin destek eğitim ihtiyacı ve velisinin de isteği varsa; Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde destek eğitim hizmetinden faydalanabilmesi için tanı türü ne olursa olsun tıbbi tanılmasının da yapılarak hastanelerden 'Heyet Raporu' alınması gerekmektedir.

EĞİTİM KADEMESİ	ÖZEL EĞİTİM HİZMET TÜRÜ
Okul Öncesi Eğitim	Okul Öncesi Kaynaştırma Eğitimi, Özel Eğitim Anaokulu, Anaokulları bünyesinde açılan Özel Eğitim Anasınıfı
İlkokul	Kaynaştırma Eğitimi, Özel Eğitim Sınıfı, Özel Eğitim Okulları(1. Kademe)
Ortaokul	Kaynaştırma Eğitimi, Özel Eğitim Sınıfı, Özel Eğitim Okulları(2. Kademe)
Lise	Kaynaştırma Eğitimi, Özel Eğitim Sınıfı, Özel Eğitim Okulları(3. Kademe)
Zorunlu Eğitim Çağında ve Hastalığından Dolayı Evden Çıkamayacak Durumda Olanlar	Evde Eğitim
Ağır Düzey Bedensel Yetersizliği Olanlar	Evde Rehabilitasyon Hizmeti
Özel Gereksinimli Bireyler İçin (Üstün Yetenekli Bireyler Hariç) (İhtiyacı ve velinin isteği varsa)	Destek Eğitim Hizmeti

UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDE ÖZEL EĞİTİM ALANINDA NELER YAPILDI?

- Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'nde tam kapanma dönemleri haricinde eğitsel tanılama, değerlendirme ve yönlendirme işlemlerine devam edildi.
- Tüm kademelerde yüz yüze eğitime ara verilen dönemler haricinde, Özel Eğitim Okullarında, Özel Eğitim Sınıflarında eğitim gören öğrenciler ve bünyesinde destek eğitim odası bulunduran okullarda kaynaştırma eğitimi alan öğrenciler için yüz yüze eğitime devam edildi. Bu süreçte; isteyen veliler çocuklarını okullara gönderdi, istemeyen velilerin çocukları için de çevrimiçi programlar aracılığıyla uzaktan eğitime devam edildi.

- Özel gereksinimli öğrenciler ve aileleri için EBA portalında (www.eba.gov.tr) ve Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün internet sitesinde (www.orgm.meb.gov.tr) dersler ve etkinlikler yayınlandı.
- EBA TV'de Özel gereksinimli öğrenciler için dersler düzenlendi.
- Özel eğitim hizmetlerinden faydalanan tüm bireyler için destek eğitim programları yeniden düzenlenerek Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün internet sitesinde (www.orgm.meb.gov.tr) yayınlandı.

Özel Gereksinimli Bireylerin; gerekli eğitimi aldıklarında ve kendilerine destek verildiklerinde ne kadar başarılı olduklarının ülkemizde ve dünyada eğitim, sanat, teknoloji ve spor gibi alanlarda birçok örneği vardır.

Erken Tanı ve Müdahale, Doğru ve Etkili Eğitim, Aile ve Toplumun Desteği ile bu bireylerin üstesinden gelemeyecekleri bir zorluk yoktur.

“Eğitimde feda edilecek tek bir fert bile yoktur.”

Mustafa Kemal ATATÜRK